

Kongress tantsib!

Estonia teatri "Viini veri" pakub paariks öhtutunniks lähedat meelelahutust. Sügavmõttelisusele ei pretendeeritagi, mõttusse ilutsemisse õnneks ei langeta.

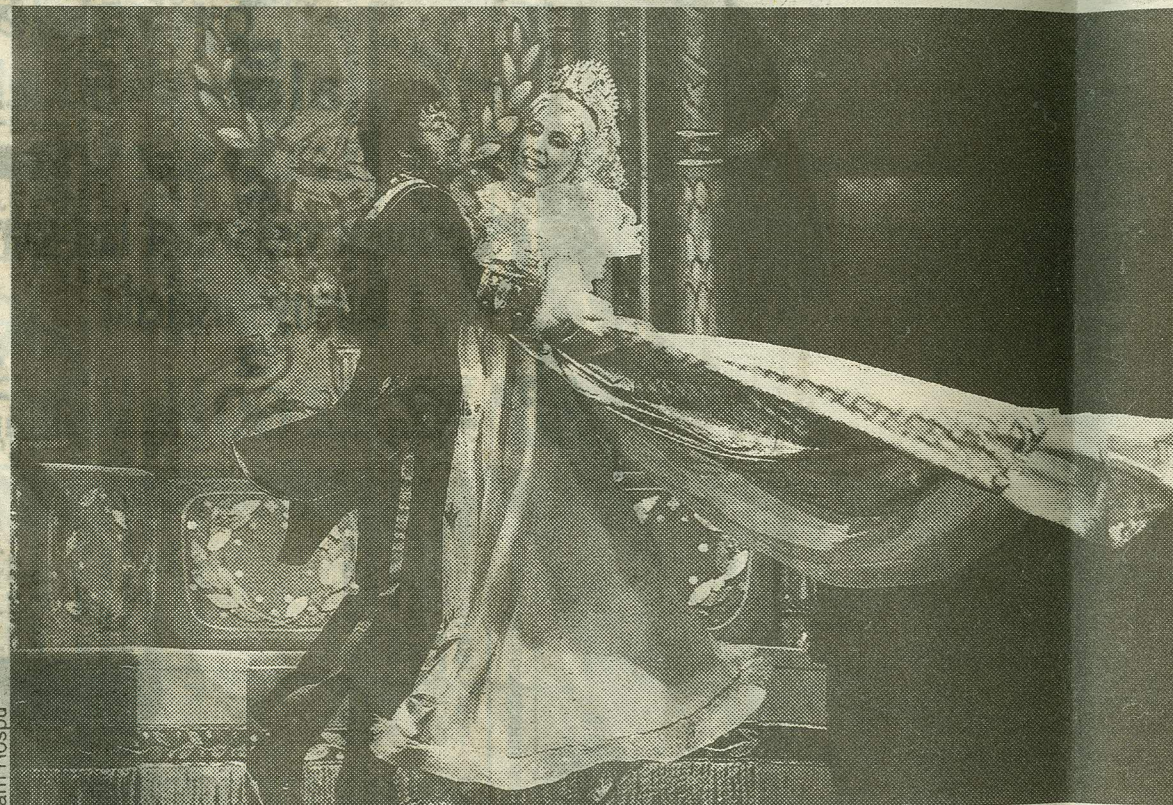
Õigupoolest on opereti arvustamine üks ütle mata vähetänuväärne ettevõtmine; tühest küljest seetõttu, et tavajuhul ei õnnestu end süzhee keerdkäikude läbilappamise ja tegelastevaheliste suhete pingsa süvaanalüüsiga vastutusest vabaks vingerdada. Sest mis seal salata, noid segaseid ja põnevaid suhete-sügavikke ei tule operetizhanri puhul just sageli ette.

Teisalt on operetil/muusikalil üks teatri poolelt vaadatuna ütle mata meeldiv joon – publik armastab, külastab ja naudib seda. Mistõttu kriitikute hindavad seisukohavõttud mõjuvad erakordselt kohatult.

Nii et sedamoodi vaadates võiks "Viini vere" puhul piirduda ühelauselise, pigem tunnustava kui arvustava kokkuvõttega.

Aga nagu armastas ka kõige lootusetumas olukorras korrata Estonia teatri mitmete hooegade publikulemmik, muhedalt mõtlik piimamees Tevje, saab asju alati vaadata nii tühest kui teisest küljest.

Esimesest vaatevinklist ei paku Johann Straussi "Viini veri" just olulist mõtle misainet: üks ütle mata liiderlik, aga samas heasüdamlik

Harri Rospu

VANA HEA OPERETT ESTONIAS: Krahv Zeldau - Mati Kõrts, Krahvinna Zeldau - Annika Tõnuri.

meloodilisusega kõrva paitavatele muusikanumbritele.

Teisest küljest ei saa seesugust süzheelist lihtsakoelisust operetile ette heita. Tegu on ikkagi erilise lavazhanriga, mis ei pretendeerigi kõrge intellektuaalse naudingu pakkumisele. Mida ei tohiks siiski vääriti mõista: mitte et operett intellektuaalidel mõöda külgi maha jookseks. Tunnistades või tunnis-

inimesi, kes mingil tingimisel ei astu üle tragöödiat etendava teatri läve. Hästi tehtud operetti aga vaatavad üsna heal meelel nii operi kui "Sõnajala" fännid.

Mispuhul kogu küsimus taandub tegelikult tegijate ande ja professionaalsuse taha. Trafaretne ju küll, ent siiski tõsi – nii üldrahvalik zhanr annab üsna kergesti võimaluse labasustesse libiseda või üksikute

aeglaselt plastilistesse poosidesse vormuvad siluetid. Samas aimub lavastusest aga piisavalt kõrvalpilku, mitte külma teatraalset irooniat toimuva ja toimijate suhtes, vaid pigem rahulikku distantsitunnet. Loomulikku mõistaandmist, et tänane õhtu ei peagi olema eluline või ehtne.

(See kõik näib mustvalgel kirja panduna ütle mata banaalne ja

süzheed mitte pahaks panna. Samas jäetakse piisavalt hingamispause, mil on aega lihtsalt muusikat kuulata. (Imetlust äratav Paul Mägi täpsus Estonia orkestri suunajana.)

Osatäitjate poole pealt on operetis üsna raske kedagi esile tõsta või varju jätta, sest võimalused täisverelist karakterit luua näivad tõepoolest ütle mata kasinad. Nii pääsevadki enim mõjule puhtisiksuslikult sarmikad lavainimesed, kelle hulgas ühe nähtud koosseisu puhul tõusis selgelt esile Annika Tõnuri krahvinna Zeldau – ühtaegu lihtsalt väga ilus, samas ka väga targana mõjuv aristokraadiproua. Väikerollidest püüdis just rahvapeol pilku Marika Eensalu toatüdruk Anna. Muidugi võiks pisut viriseda neis kohtades, kus käärid teatri/opereti ja elu vahel näivad muutuvat pisut liig ilmseks: et kuidas ikka Mati Kõrtsi tüüakas härra krahv sedavõrd meelitatav meesterahvas on, või kas tema armastatud piigid ehk pisut liig vanad pole. Aga need polegi nii ühesed ja lihtsad küsimused: ühelt poolt tasub meenutada opereti elukauged ja teatraalseid mängureegleid, samavõrra oluliseks käsuvad ka Estonia teatri kammerlikud mõõtmed. Lava ja saal lihtsalt on sedavõrd lähestikku, et grimmi ja kostüümi ei pääse iseseisvalt mõjule.

Sellest hoolimata võib julgesti nentida, et suureks virinaks "Viini veri" küll põhjust ei anna: muusika pääseb maksvusele, ka teater ei jää olemata. Uhket triumfi ega vapus-

vaadata nii ühest kui teisest küljest. Esimesest vaatevinklist ei paku Johann Straussi "Viini veri" just olulist mõtlemisainet: üks ütlemata liiderlik, aga samas heasüdamlik krahvihärra ripsutab oma elegantse, efektse ja intelligentse kaasa kõrvalt tiiba tantsijataride ja õmblejannadega. Mis on keskmise tava-moraali seisukohalt ju ütlemata halb. Aga Strauss ei püüagi publikumile erilist moraali lugeda, mõni asja-kohane õpetussõna ju jagatakse, põhitähelepanu koondub oma

kõrge intellektuaalsele naudingule pakkumisele. Mida ei tohiks siiski vääriti mõista: mitte et operett intellektuaalidel mööda külgil maha jookseks. Tunnistades või tunnistamata tunnevat sellest lavatööst mõnu ka suured mõtlejad, niisamuti nagu nad õhtu varjus tasahilju televiisori *Playboy Late Night* kanalile häälestavad. Operett oli, on ja jääb üheks meelelahutuse erivormiks ning ei tasugi talle tragöödia mõõdupuuga läheneda. Sest arvatavasti on ilmas terve hulk

professionaalsuse taha. Trafaretne ju küll, ent siiski tõsi – nii üldrahvalik zhanr annab üsna kergesti võimaluse labasustesse libiseda või üksikute muusikanumbrite korrektse avaliku esitusega piirduda.

Ehtsa viinlanna **Monika Wiesleri** lavastatud "Viini veri" ei kaldu õnneks ei ühte ega teise äärmusesse. Lavastuses on hulgi lihtsat silmailu, mil Straussi valsside saatel kumavad läbi õhukese vahe-eesriide kaunisti rõivastet peaaegu liikumatud või

Loomuniku mõistaandmist, et tänane õhtu ei peagi olema eluline või ehtne.

(See kõik näib mustvalgel kirja panduna ütlemata banaalne ja iseenesestmõistetav. Ometi on Estonia teatri õige mitmed katsetused kergemas zhanris tõestanud nende tõdede ilmset mittetunnistamist või suutmatust neid publikuni tuua.)

"Viini veri" ütleb aga rahulikult oma finaali suunas. Toimuv on piisavalt tempokas, et lihtlabast

Sellest hoolimata võib julgesti nentida, et suureks virinaks "Viini veri" küll põhjust ei anna: muusika pääseb maksvusele, ka teater ei jää olemata. Uhket triumfi ega vapustavat uudust pole taotletud. Üks vana ja lihtne lugu muusika ning tantsuga, mis hoolimata 70-kroonistest piletitest saali pungil hoiab ja veel õige-õige mitmendal mängukorral esietenduse-aegset värskust ning pingestatust tunda laseb.

KADI HERKÜL

Kujundus väärrib muusikat

Estonia opereti endise kõrge maine minu silmis taastanud "Viini vere" lavastus kaotaks poole oma emotsionaalsest jõust, kui puuduks stiilne ja korrektset teostatud stsenaariumi. Eldor Renteri tööd tuleb seepärast tunnustada ilma hinnaalanduseta, sest vaadata on laval palju.

Eriline õnnestumine ja tõenäoliselt hooaja efektsimaid lavapilte on opereti II vaatuse algus, mida vaimustunud publik vähemasti esietendusel ovatsiooniga tervitas. Et esile kutsuda särava ballisaali muljet, kus poloneesiks valmistuvad kümned tantsupaarid, on Renter lava tagaseina asetanud kõrge peegli, millest tekib lavale sügavuse illusioon. Võte töötab, mitte ei mõju ebaefektiivsena nagu lahmakas peegel Estonia puhveti tagaseinas. Uhke palee atmosfääri markeerivad oskuslikult *grisaille*-tehnikas skulptuurkaunistuste imitatsioonid, lühtrid ja uhked kardinad. Ka maalitud põrandavaip paraadtrepil on omal kohal, sattudes

aga karjuvasse kontrasti kulunud, ära kraabitud ning kriidil(?) jälgedega lavapõrandaga.

Viini kongress toimus ajal, mil kõiki kunstiliike määranud viimane nn suur stiil, klassitsism, oli kujunenud pompöössust rõhutavaks ampiiriks. Ampiiiri võtmes ongi välja peetud II vaatus. On arusaadav, et ajastutruude kostüümide õmblemine tänapäeval võrdub ühele väiksele ooperiteatrile totaalise pankrotiga, kuid ka stilisatsioon ajab asja ära. Kuigi kõrgeaadsuse kuuluvate isikute puhul oleks tahtnud näha veelgi rohkem kulda ja karda, sest ajastu oli (veel!) õukondlikult aristokraatlik ja range kodanlik soliidsus tuli meeste eliitmoodi alles peale 1830. aasta Juulirevolutsiooni Prantsusmaal, iseloomustavad laval nähtavat ka diadeemid daamide juustes, tupeeritud meestesõngud ja pikad bakenbardiidid. Kuldsete lampassidega pikad mustad püksid krahv Zedlau jalas ennetavad aga küll oma õiget aega. Ka kingade üle võiks norida.

Klassitsismist arenes välja ka rahvalik biidermeier ning selles stiilis on kujundatud I ja III vaatus, ehk vastavalt suvevilla interjööri ning rahvapeo lavapilt. Suvevilla elutoas(?) jääb igatahes puudu intiimsetest nipsasjakestest ja puhkemööblist, mida sellistesse ruumidesse kuhjus alati küllaga. Praegu, kui kujundaja on teinud panuse stiilsusele, jätab I vaatuse rõõmsameelne lavapilt siiski lõpetamata mulje. Aga tantsustseenidele jätkub seal vist parajasti ruumi. Samad sõnad ütlesin viimase vaatuse kohta: õine lehtlapilt võimaldaks romantilisemat peisaazhi, lehtlavõrestikud on

PUBLIK ARMASTAB, KÜLASTAJA NAUDIB: Estonia teater on "Viini Vere" näol saanud repertuaari menuartiklil.

kunstiliselt vähe väljenduslikud. Lihtrahva riided on värvikad nagu olema peavadki. Sellistes riietes peaks vist olema lõbus tantsida ka

ilma kongressita, kui parafraaseerida vürst de Ligne't.

HARRY LIIVRAND
OPERETT